

Ron Keller

Paul van der Werve

PROJECT WERELD

Blauwdruk voor een nieuwe wereldorde

ALFABET UITGEVERS

2026

INHOUD

Proloog	7
Inleiding	13
1 Onomkeerbare globalisering	19
2 Succes en tragiek van de natiestaat	37
3 Multilateralisme in vogelvlucht	63
4 Een leefbare planeet	89
5 Een beter verdeelde welvaart	111
6 Een veilige en vreedzame wereld	133
7 De verweesde wereldorde	157
8 De Verenigde Naties als wereldregering	175
9 Vijf mondiale autoriteiten	193
10 Een democratisch wereldbestuur	211
11 Naar een nieuw handvest voor de VN	225
Epiloog	243
Noten	249

PROLOOG

*Vriendschap vergroot het geluk en vermindert ellende,
door onze vreugden te verdubbelen, en ons verdriet te delen.*

Marcus Tullius Cicero (106–43 v.C.)

Het is een natte, grijze dag in de winter van 2020. We hebben afgesproken op het Plein in Den Haag. Voor ons als rijksambtenaren een vertrouwde plek. Een gezellig plein dat zich tijdens de lunchuren en vroege avonduren vult met een levendige mix van ambtenaren en studenten. Een bruisende wereldstad, zou je bijna zeggen. In ieder geval is het onze nationale regeringshoofdstad én de internationale hoofdstad van Recht en Vrede.

We kennen elkaar al lang, sinds begin jaren tachtig, toen we met vijf andere studenten in een studentenflat in Diemen woonden. Daar werd in gezamenlijkheid gegeten en gedronken, gediscussieerd en gevoetbald, gelachen en gehuild. Na het afstuderen zijn we goede vrienden gebleven, ook als een van ons wat langer in het buitenland verbleef.

Waar we op dat moment nog niet zo bijilstaan, is dat deze locatie symbolisch zal zijn voor veel van wat in dit boek de revue zal passeren. Midden op het Plein

kijkt het standbeeld van Willem de Zwijger, Vader des Vaderlands, beschermend op ons neer. Aan het Plein is de ingang van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, de oudste parlementaire vorm van democratie in de eerste echte westerse Republiek. Daarnaast is de ingang naar het fraaie Binnenhof met het Torentje, het kantoor van onze premier. Daar bevinden zich ook de Eerste Kamer en de Ridderzaal, waar de koninklijke nazaat van Willem van Oranje jaarlijks de Troonrede voorleest. Het Torentje staat naast het Mauritshuis uit 1633, met zijn prachtige schilderijencollectie van Hollandse meesters. Dat museum is vernoemd naar de opdrachtgever: Johan Maurits van Nassau-Siegen, de latere gouverneur-generaal van Nederlands-Brazilië. Voor de West-Indische Compagnie was de suikerriethandel belangrijk, die door Johan Maurits werd ondersteund door een vaste route te bewerkstelligen vanuit Afrika voor tot slaaf gemaakten.

Niet ver hiervandaan treffen we Hotel Des Indes aan, vernoemd naar het gelijknamige hotel in Batavia, hoofdstad van het voormalige Nederlands-Indië, win-gewest van de Oost-Indische Compagnie. Het hotel bood onderdak aan de vele regeringsleiders, toen die in 1899 deelnamen aan de Eerste Haagse Vredesconferentie. Zouden we vervolgens zeewaarts lopen, dan doemt de fraaie toren van het Vredespaleis algauw op, waar het Internationaal Gerechtshof is gevestigd. Nog iets verder ligt aan de voet van het mooie duingebied het Internationaal Strafhof. Aan de andere kant van het Binnenhof zien we op het Buitenhof een standbeeld van Johan de Witt, de raadpensionaris uit de Gouden

Eeuw, een van de eerste professionele regeringsleiders die niet van koninklijken bloede was. Daar werd hij in het rampjaar 1672 samen met zijn broer Cornelis gelynacht door een woedende menigte. Dit vanwege buitenlandse oorlogsdreiging gecombineerd met een rentebeleid dat pijn deed in de portemonnee. In die zin is er weinig nieuws onder de zon.

Op die grauwe winterdag kregen we eerst het idee om een artikel te schrijven over de noodzaak van beter mondiaal bestuur. Maar na een tijdje doorpraten beseften we al snel dat een artikel niet zou volstaan, dus besloten we er een heus boek van te maken. Daarin konden we al onze zorgen beschrijven, gebruikmakend van de kennis en inzichten opgedaan tijdens onze jarenlange professionele ervaring met nationale en internationale politieke vraagstukken. Het uitwerken en opschrijven van onze ideeën bleek een ontdekkingsreis. Een reis die moest plaatsvinden tussen de bedrijven van ons toch al volle leven door. Maar dit nadeel had ook een groot voordeel: de geschiedenis schreef met ons mee. Dat begon al twee maanden na ons gesprek, toen de wereldwijde coronapandemie in alle hevigheid losbarstte. Twee jaar later viel Rusland Oekraïne binnen en op 7 oktober 2023 ontstak Hamas de lont in het kruitvat dat het Midden-Oosten is. Voortdurende migratiegolven, veroorzaakt door conflicten en armoede in de wereld, leidden tot heftige debatten in de meeste westerse landen. Daarmee samenhangend zagen we hoe radicaal-rechtse politici met nationalistische neigingen zowel in de EU als in de VS wonnen bij verkiezingen. Ondertussen publiceerden

de Verenigde Naties steeds alarmerender klimaatrapporten, namen de spanningen tussen de grootmachten toe en ontstonden er grootschalige handelsoorlogen. Steeds duidelijker werd dat liberale democratieën het moeilijk hebben. Dat de geschiedenis meeschreef bleek ook best lastig, omdat we graag zo actueel mogelijk wilden zijn. Dan blijf je maar doorschrijven, terwijl je toch ergens een punt moet zetten. Eén essentiële conclusie konden we wel trekken: al deze gebeurtenissen benadrukten alleen maar onze boodschap.

Beste lezer, wij hebben geprobeerd dit boek zo te schrijven dat het prettig leesbaar en toegankelijk is, ondanks de complexiteit en reikwijdte van het onderwerp. Het is zeker niet alleen bedoeld voor academici en professionals. Wel ontkomen we er niet aan om gebruik te maken van theoretische concepten uit de economie, politicologie en speltheorie. We hebben ernaar gestreefd om dat laagdrempelig te doen. We zijn ons bewust van onze eigen beperkingen: van het ene onderwerp hebben we nu eenmaal meer verstand dan van het andere. Als u een expert bent op zo'n specifiek onderwerp, heeft u vast wel het een en ander op onderdelen van onze analyse aan te merken. We pretenderen dan ook zeker niet hiermee een bijdrage aan de wetenschap te hebben geleverd: ons boek is geen proefschrift, eerder een uit de hand gelopen manifest. Wat niet wegneemt dat we zo veel mogelijk evidencebased hebben willen werken, door te verwijzen naar gerenommeerde instanties, wetenschappers, publicisten en kwaliteitskranten. Uiteraard voegen we een notenapparaat toe voor de bronvermelding.

Dit alles gezegd hebbend beginnen we met het verslag van onze ontdekkingsreis, in de hoop u daarmee veel leesplezier én nieuwe inzichten te bieden.

Zoetermeer/Den Haag, juli 2026

INLEIDING

*De wereld is een wonderboek,
het maakt zijn lezer wonder kloek,
maar wie het zonder oordeel leest,
die blijft gelijk hij is geweest.*
Jacob Cats (1577-1660)

Eenieder die het nieuws volgt zal zich weleens zorgen maken. De geopolitieke situatie is ronduit instabiel, gewapende conflicten zijn aan de orde van de dag en macht lijkt steeds meer boven recht te gaan. Het maakt velen angstig dat onze aarde blijft opwarmen en dat we nog geen idee hebben wat artificiële intelligentie voor ons gaat betekenen. Hoe kunnen we in zulke omstandigheden onze planeet leefbaar houden, ontwrichtende ongelijkheid tegengaan en verwoestende oorlogen voorkomen? Het is niet moeilijk om apocalyptische scenario's te schetsen of in de eindtijd te geloven.

Toch blijven we optimistisch. De verwarrende fase waarin we nu zitten is niet de opmaat naar het einde, maar een onontkoombare vervolgstap van de mensheid: opschalen naar een hoger bestuursniveau. Zo ging het van families naar stammen, van steden naar stadstaten,

en ontstonden de huidige natiestaten, onze landen. Deze opschaling zet door, naar regionale blokken als de Europese Unie en uiteindelijk naar een verbeterde Verenigde Naties.

Als we kijken naar de ontwikkeling van de menselijke beschaving dan stemt die optimistisch. We zien de geschiedenis als een dans in drie dimensies: de technologische, de politieke en de culturele. Die dimensies zijn met elkaar verbonden, maar kennen ook hun eigen dynamiek.

Technologische ontwikkeling gaat vaak samen met economische activiteiten, zoals handel. Je zou dus ook kunnen spreken van de economische dimensie. Maar daarmee zou je de cruciale rol van technologie onderschatten. Het zijn technologische innovaties geweest die voor de opschaling zorgden. Die ervoor hebben gezorgd dat de meesten van ons kunnen communiceren met andere burgers, waar die zich ook bevinden. En het zijn innovaties geweest waardoor er productieketens zijn ontstaan, waardoor de handel geglobaliseerd is. Daarom spreken wij over de technologische dimensie.

In de politieke dimensie gaat het om de organisatie van de macht: hoe die is vormgegeven in de natiestaat of in internationale instituties als de EU of de VN. Maar het kan ook gaan om minder formele vormen van machtsuitoefening, zoals wie de wereldorde domineert.

In de culturele dimensie vindt de ideologische strijd plaats. Zijn we progressief of hechten we aan traditionele waarden? Hebben we liberale of sociaaldemocratische opvattingen over economisch beleid? Leven we in een

meer democratische of meer autocratisch gezinde bestuurscultuur?

Als de menselijke geschiedenis zich volgens een rechte lijn opwaarts zou ontwikkelen, dan zouden politieke structuren zich automatisch aanpassen aan veranderingen. Dan zou globalisering plaatsvinden zonder noemenswaardige problemen. Daar is uiteraard geen sprake van: politieke structuren en machtsverhoudingen zijn behoorlijk inelastisch, die veranderen niet zomaar. Hetzelfde geldt voor culturele waarden. Juist als mensen het gevoel hebben grip te verliezen, neigen ze naar conservatisme, naar zekerheden van weleer. De pijl wijst dan niet voorwaarts omhoog, maar achterwaarts naar beneden. Deze dynamiek wordt pas doorbroken als de bestaande politieke instituties zich aanpassen. De geschiedenis leert dat die aanpassingen vrijwel altijd gepaard gaan met verwoestende oorlogen en andere vormen van geweld. Maar wij willen laten zien dat dat niet noodzakelijk is.

Om die stelling te onderbouwen hebben we ons betoog als volgt opgebouwd.

Hoofdstuk 1 geeft onze visie op wat **globalisering** in de kern is: een technologisch gedreven, onomkeerbaar moderniseringsproces, dat zorgt voor een toenemende verstrengeling van landen, bedrijven en burgers. Wat dit proces tot globalisering maakt, is dat onze aardbol begrensd is: dat maakt dat alle wereldburgers aan elkaar verbonden zijn. Aan de hand van de geschiedenis laten we zien dat globalisering een onomkeerbaar proces is: technologische ontwikkelingen draai je niet terug. Wat we wél in de hand hebben is het geschikt maken van onze

politieke instituties: de inrichting van onze natiestaat en onze multilaterale organisaties.

In **hoofdstuk 2** gaan we in op de vraag in hoeverre de belangrijkste politieke institutie van deze tijd, **de natiestaat**, nog in staat is de globalisering in goede banen te leiden. We zullen het belang aangeven van het sociale contract tussen burgers en de overheid en hoe natiestaten er redelijk in geslaagd zijn zo'n contract op nationaal niveau te realiseren. Essentieel in ons verhaal is het begrip 'beleidsconcurrentie': overheden concurreren met elkaar om bijvoorbeeld bedrijven aan te trekken met fiscale maatregelen of soepele milieuregels. Dat is vanuit een individuele overheid bekeken logisch. Maar wat voor landen rationeel kan zijn, is dat voor de wereldgemeenschap duidelijk niet.

In hoeverre zijn onze internationale instituties in staat om dat probleem van de beleidsconcurrentie aan te pakken? Om die vraag te beantwoorden, schetsen we in **hoofdstuk 3** eerst de geschiedenis van **het multilateralisme**. Met wisselend succes bouwt de mensheid aan de fundamenten voor mondiaal bestuur. In de **hoofdstukken 4, 5 en 6** vragen we ons af: hoe staat het ervoor met drie voor de mensheid essentiële *global public goods*: de **leefbaarheid** van onze planeet, een beter verdeelde **welvaart**, en vrede en **veiligheid** voor alle wereldburgers?

In **hoofdstuk 7** maken we de rekening op: we moeten concluderen dat we leven in een **verweesde wereldorde** in crisis, met een multilateraal stelsel dat over onvoldoen-

de macht en legitimiteit beschikt. Met een internationale rechtsorde waar geen grootmacht nog de hoeder van wil of kan zijn. Maar met die sombere constatering houdt ons verhaal niet op, want er is wel degelijk een perspectief. Immers, ook de politieke opschaling zal blijven doorgaan.

Wat we nodig hebben is een nieuwe wereldorde en we hebben met dit boek de ambitie om hiervan een blauwdruk te schetsen. Een essentieel onderdeel daarvan is een wereldregering. In de **hoofdstukken 8 tot en met 10** schetsen wij hoe die eruit zou kunnen zien, gebouwd op de fundamenteën van de **Verenigde Naties**. De harde kern bestaat uit **vijf mondiale autoriteiten**: een veiligheidsautoriteit, een klimaatautoriteit, een handelsautoriteit, een monetaire autoriteit en een ontwikkelingsautoriteit. Deze autoriteiten zijn ingebed in een **democratisch wereldbestuur**, zodat de legitimiteit ook gewaarborgd is. In het afsluitende **hoofdstuk II** schetsen we de mogelijke weg naar zo'n wereldregering. Dat zou heel concreet kunnen door een uitwerking van onze blauwdruk vast te leggen in **een nieuw Handvest voor de VN**. Het betreft een wereldwijd project, waar we allemaal aan kunnen deelnemen.

Een centraal begrip in ons boek is dat van lotsverbondenheid. Als burgers van onze aarde zijn we steeds meer van elkaar afhankelijk. Naarmate dat besef steeds sterker doordringt, zal ook het inzicht groeien dat alleen samenwerking ons verder kan brengen, met respect voor elkaars culturen en identiteiten. We zijn met zijn allen

verantwoordelijk voor een goed beheer van onze planeet en voor een welvarende en veilige wereldgemeenschap. We zullen moeten beseffen dat we onze instituties daarop moeten inrichten. Naar onze overtuiging zal de loop van de geschiedenis ons wind in de zeilen geven.